humanist

27-21
Tweewekelijkse uitgave van het
Humanistisch Verbond
22 december 1972

AFSLUITING

LEDENWERFAKTIE '72

Dit is de laatste keer dat wij u in het kader van onze ledenwerfaktie 1972 zullen „lastig vallen". Wij weten natuurlijk óók dat er heel wat plezieriger zaken zijn om te worden gekontakteerd dan met (nogmaals) een verzoek om leden te werven. Toch wagen wij het nog één keer. Begin december noteerden wij ons:

Duizendste Nieuwe Lid

sedert de start van de aktie op 10 september j.l. Wij hopen binnenkort een gesprek met dit lid te kunnen publiceren.

Als u dit leest zijn er — hopelijk — weer tientallen leden bijgekomen. Willen wij het geplande aantal van 1200 per ultimo van dit jaar bereiken dan is er nog een laatste inspanning nodig.
Ledenwerfgroepen èn individuele leden zoudt u nog eens uw best willen doen? U weet het, het Verbond heeft dringender dan ooit nieuwe leden nodig! Leden die iets van hun tijd en geld in de verwerkelijking van een stuk levensvisie, het humanisme, willen investeren.
Doet u het?
Bij voorbaat dank.
De ranglijst van de 10 best geplaatste afdelingen per 1 december is als volgt (tussen haakjes de vorige stand):

Het ziet er nu naar uit, dat **Haarlem** — buiten de drie grote steden — aan de top blijft. **Amersfoort** boekte aanmerkelijke vooruitgang. Verheugend is dat **Arnhem** — een van de grootste afdelingen — bij de afsluiting van de campagne gelukkig toch nog op de lijst verschijnt. De kleine afdeling Amstelveen, die niet meer op de lijst voorkomt, boekt met 22 nieuwe leden overigens nog een uitstekend resultaat! De eindstand per ultimo van dit jaar zal in het januarinummer worden gepubliceerd.
Tenslotte willen wij niet nalaten een groot aantal **nieuwe** leden hartelijk dank te zeggen voor de extra giften ter leniging van onze financiële nood. Tot 1 december j.l. mochten wij in totaal ƒ 5.459,— van hen ontvangen!

Direkteur

Amsterdam	166	(144)
Den Haag	70	(60)
Rotterdam	48	(43)
Haarlem	46	(41)
Amersfoort	38	(26)
Apeldoorn	36	(36)
Hilversum	33	(31)
Utrecht	28	(23)
Arnhem	27	(—)
Groningen	24	(20)

Zorgt u nog dit jaar voor een nieuw lid?

Hoofdbestuur

Dr. A. J. Wichers,
Alg.-sekretaris

Gasten zijn er de laatste keren telkens zo'n drie of vier. Zij zitten aan een eigen tafel, waar ook de stukken liggen. Misschien is de hoofdzakelijk zwijgende rol niet altijd even aantrekkelijk, maar het soms benijdenswaardige voordeel is dat men naar huis kan gaan als het erg laat wordt.

Op 17 november waren er ook door het hoofdbestuur uitgenodigde gasten: bestuursleden van de Humanistische Stichting voor de Geestelijke Volksgezondheid en twee hoofdraadslieden: de heren P. A. Pols en H. J. J. Lips. Vooral nieuwe leden zullen weinig van de samenhang begrijpen, zodat ik daar nog op terugkom. Maar eerst wat er aan de orde was. Beide heren Lips en Pols zullen mettertijd hun funkties neerleggen bij achtereenvolgens de Strijdkrachten en de Inrichtingen van Justitie. Bijtijds moet dus de opvolging onder ogen gezien worden. Afgesproken is dat uit de beide raadsliedencorpsen een voordracht van enkele personen voort zal komen, die aan een selectie-commissie uit beide besturen (HSGV en HV) wordt voorgelegd. Uiteindelijk benoemen respectievelijk de ministers van Defensie en van Justitie op een voordracht — in tweetal — van het hoofdbestuur.

Nu de beloofde uiteenzetting. Nadat in 1969 op een kongres besloten is om bepaalde werkzaamheden van het Humanistisch Verbond onder te brengen in afzonderlijke werkstichtingen — zulks om allerlei redenen — is ook de Stichting voor de Geestelijke Volksgezondheid opgericht (uiteraard met een eigen bestuur). Daarbij zijn ondergebracht de Diensten voor geestelijke verzorging in de Strijdkrachten en bij de Inrichtingen van Justitie, althans voor zover het HV daar bemoeienis mee heeft, hetgeen niet de dagelijkse zorg is. De dagelijkse zorg is voor de diensten zelf en voor hun ministeries; ze worden ook door die ministeries betaald. De dienst bij Defensie omvat 7 raadslieden en die bij Justitie 18 raadslieden. Naderhand zijn we wel eens minder gelukkig geweest met die stap naar werkstichtingen toe, en wel wegens de noodzaak van inkrimping.

De veronderstelling van toen was veeleer uitbreiding. In sommige opzichten is het totale apparaat eigenlijk te klein geworden voor deze werkwijze, waardoor die omslachtig is. Maar dit ligt toch van werkstichting tot werkstichting anders, en juist de grootste, de HSGV, heeft o.a. de beide genoemde diensten als bloeiende takken van aktiviteit (waar tegenover staat dat de uitvoering onder de overheid valt).

De hele zaak van de werkstichtingen is nog in bespreking, er zijn reeds vereenvoudigingen aangebracht, zelfs stichtingen opgeheven.

HB

De polsingen voor de vacatures in het hoofdbestuur beginnen resultaat op te leveren, maar er zijn nog plaatsen open, zodat wij doorgaan.

Met de begroting halen we het niet om deze sluitend te krijgen zonder blijvende schade toe te brengen aan bestaand werk. Als aan de batenkant alles gebeurt waar we op rekenen dan blijft er toch nog meer dan *f* 50.000 tekort. De pot die daarvoor wordt aangesproken, is een laatste reserve. Penningmeester en direkteur hebben machtiging gekregen om alles te doen of voor te bereiden wat uit deze begroting voorvloeit; o.a. kongresvoorstellen uitwerken.

Ten aanzien van radio- en TV-uitzendingen bestaat het algemene gevoel dat het de laatste tijd redelijk gaat. Men moet een beetje in die kring thuis zijn of, zoals voor mij geldt, vaak naar die jongens geluisterd hebben om te weten hoe gevoelig het hier allemaal ligt. Hierbij betekent gevoelig niet zoiets als lange tenen (al komt dit ook voor) maar vooral: mensen die zowel de zaak als het luisterende en kijkende publiek verstaan. De praktijk is steeds dat de keuze zeer beperkt is en dat men vaak maar moet uitproberen. Een beperkt budget noopt tot soberheid. Dit kan een voordeel zijn, maar alle mogelijkheid om wat aankleding te geven als men niet helemaal kan treffen, ontbreekt dan ook.

Eindigheidsproblematiek. Namen zijn genoemd voor het vormen van de werkgroepen die standpuntbepaling, in liefst het hele Verbond op gang moet helpen brengen.

Vergaderdata in januari: 5 en 19, èn 12 als reserve.
in februari: 2 en 16, èn 19 als reserve.
Misschien is het nog belangwekkend te melden dat enkele hoofdbestuursleden weer een gesprek heeft gehad met een aantal Randstad-mensen. Wanneer ik beluister wat men in de Randstad — en elders naar mij bekend is — bedenkt om het hoofdbestuur te hulp te snellen, dan komt dit positief op mij af.

Men was natuurlijk terecht gealarmeerd. Maar wat niet alleen het Verbond, maar ook het hoofdbestuur nodig heeft is rust. En ook vertrouwen. Een belangrijk punt hierbij is dat er toch wel wat lijkt te zijn blijven hangen van allerlei aantijgingen die tot in de pers toe over het HB gespuid zijn. Mijn wedervraag is of men de onmogelijkheid niet ziet van het niet-integer zijn met 13 tot 15 personen tegelijk. Pas als weer overal duidelijk gezien wordt dat het zo'n hoofdbestuur ook nauwelijks om iets anders gegaan kan zijn dan om de zaak zelf, zitten we weer in het goede spoor. Maar daar valt over te praten en desnoods op een kongres over te stemmen.

Dat ik dit zo opschrijf doet niet af aan de openhartigheid van de ontmoeting (doch toont hem eerder aan) nóch ook aan wat ik hier al eerder geschreven heb: namelijk dat het verkeer tussen hoofdbestuur en afdelingen weer geïntensiveerd moet worden. Dit is een zaak waar ook deze rubriek toe dient.
25-11-'72

Hoofdbestuur, direkteur en overige medewerkers, van het Humanistisch Verbond wensen u een in alle opzichten voorspoedig 1973.

KRITISCHE GEESTELIJKE VERZORGING (III)

In mijn eerste artikel heb ik gepleit voor een gedifferentieerde geestelijke verzorging, waaronder ik versta het feit dat geestelijke verzorgers behalve hun geestelijke achtergrond ook hun maatschappelijk gezicht duidelijk kenbaar behoren te maken omdat m.i. bij de vraag van mensen of ze zich tot een bepaald geestelijk verzorger willen richten de geestelijke achtergrond, de maatschappelijke opvattingen van die geestelijk verzorger een grote rol spelen. Bij geestelijke verzorging is n.l. een wederzijdse verstaanbaarheid en een wederzijds vertrouwen een eerste vereiste en dat hangt nauw samen èn met de geestelijke èn met de maatschappelijke instelling van de geestelijk verzorger.

In mijn tweede artikel heb ik verteld hoe het de humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten is vergaan die heeft getracht haar taak op kritische wijze uit te voeren.

In dit laatste artikel zullen enige conclusies worden getrokken. Ik wil dat graag puntsgewijze doen:

1. Wie zich binnen een bepaalde tak van geestelijke verzorging werkelijk kritisch opstelt loopt zo goed als zeker de kans op een bepaald moment de autoriteiten tegenover zich te vinden. Dat waren in ons geval de militaire autoriteiten maar dat kunnen in andere gevallen even goed de regering, het parlement, de politieke partijen, de werkgevers, universiteits- en schoolbesturen, de besturen van levensbeschouwelijke instituten enz. zijn. Al deze kolleges vormen tezamen (met natuurlijk toch wel weer grote onderlinge verschillen) het heersende „establishment" dat (uitzonderingen daar gelaten) op werkelijke kritiek en grondige verandering òf geen prijs stelt òf daar, op zijn best, wel schoorvoetend achteraan wil lopen.

Met name als men in een overheidsinstituut werkt zal men dus met voorzichtigheid te werk moeten gaan. Natuurlijk kan men òòk werken uit de gedachte „ons kan niks verdommen" maar dat heeft dan als regel een spoedig konflikt tot gevolg waarbij de kritische geesten meestal worden uitgeschakeld.

Deze voorzichtigheid mag niet betekenen dat men dan zijn kritiek maar inslikt. De zaak is juist de kritiek zodanig te brengen, d.w.z. zo weloverwogen en zo goed geformuleerd, dat men althans een aantal anderen overtuigt en daardoor de kans krijgt om door te gaan.

Dat betekent dat de kritische geestelijke verzorger voor alles bereid moet zijn tot serieuze zelf-kritiek. Als het mis dreigt te gaan moet hij zich voor alles afvragen waar hij zelf heeft gefaald. Dat is een uiterst moeilijke zaak maar het behoort wel tot de „kritische instelling" die ik in mijn eerste artikel een voorwaarde noemde voor geestelijke verzorging.

2. Een tweede gevaar dat een kritische geestelijke verzorging bedreigt is de vervreemding van bepaalde groepen, mogelijke, kliënten en van de „natuurlijke achterban". Wat het eerste betreft is er een voor de hand liggend voorbeeld uit de humanistische geestelijke verzorging in de militaire dienst. Door onze kritiek (zie mijn tweede artikel) op bepaalde situaties in de militaire dienst hebben we natuurlijk niet alleen een aantal militaire autoriteiten tegen ons in het harnas gejaagd maar ook een behoorlijk aantal beroepsmilitairen (en wellicht zelfs een aantal dienstplichtigen) die op zulke kritiek geen prijs stelt.

Het enige wapen dat men daar tegen als geestelijk verzorger kan hanteren is (naast wat ik in punt 1 reeds noemde) dat men duidelijk maakt dat de uitgeoefende kritiek inderdaad, als een noodzakelijke konsekwentie, voortvloeit uit de humanistische achtergrond van de geestelijke verzorger. Wie dan stelt dat hij op die humanistische achtergrond geen prijs stelt heeft èn voor zichzelf èn voor de geestelijke verzorger de juiste grond aangegeven waarop zich een scheiding der geesten dient te voltrekken. Maar de geestelijk verzorger dient zich wel voortdurend te blijven afvragen of wat hij, kritisch, stelt inderdaad behoort tot die noodzakelijke konsekwentie.

Dat geldt ook voor de „natuurlijke achterban" De kritische geestelijke verzorger heeft een niet geringe kans in konflikt te komen met zijn eigen achterban, in ons geval de humanistische groepering in de Nederlandse samenleving. Dat kan slechts voorkomen worden als de geestelijk verzorger zich voortdurend blijft afvragen of hij zijn kritiek inderdaad humanistisch kan „verantwoorden".

3. Een ander punt is dat vaak wordt beweerd dat kritiek de polarisatie in de samenleving in de hand werkt. Het is een moeilijk punt omdat het zozeer samenhangt met de persoonlijke instelling van mensen. Sommigen menen dat er altijd naar eenheid en harmonisatie moet worden gestreefd, en voelen zich alleen daarbij gelukkig, anderen vinden dat de bestaande tegenstellingen dienen te worden aangegeven en te worden uitgevochten, en walgen van alle schijn-eenheid en schijn-harmonisatie.

De geestelijk verzorger zal op dit punt met zichzelf tot een redelijk kompromis moeten zien te komen (en alweer is dan zelfkritiek nodig), aan de ene kant zal hij zeker niet moeten meewerken aan schijnoplossingen die de werkelijke tegenstellingen verdoezelen, aan de andere kant zal hij er voor moeten oppassen bestaande tegenstellingen niet onnodig te vergroten of zelfs vermeende tegenstellingen in het leven te roepen. Toch kan het ook tot het werk van de geestelijk verzorger behoren om bestaande maar bij zijn kliënten niet bewuste tegenstellingen te aksentueren.

In het algemeen kan zeker niet worden gezegd dat de geestelijk verzorger òf de weg van de harmonisatie òf die van de polarisatie moet gaan. Maar met schijn-eenheid en schijn-tegenstellingen is hij in ieder geval niet gediend.

4. Kritiek is, als zoveel dingen in het leven, bijzonder absorberend. Men komt zo gauw van het een tot het ander.

In het algemeen wordt, meen ik, in humanistische kring wel aanvaard dat de geestelijk verzorger in z'n werk (de hulp bij de persoonlijke ontplooiing van de mens en diens plaatsbepaling in de samenleving) zich kritisch opstelt tegen belemmerende omstandigheden die zo'n ontplooiing in de weg staan.

Maar waar houdt dat op? We kunnen ons, en weinig humanisten zullen zich dan geschokt voelen, kritisch opstellen tegenover het gebrek aan vrijheid van meningsuiting in de militaire dienst. En dat we ons, op menselijke gronden, verzetten tegen de z.g. groetplicht zal ook in onze kring nog niet op zovéél weerstand stuiten. Een modernisering van de krijgstucht zullen de meeste humanisten ook wel toejuichen.

Maar kritisch bezig zijnde stoot men natuurlijk op veel fundamenteler zaken. Is de hiërarchische opbouw van de strijdkrachten, waaruit zaken als gebrek aan vrijheid van meningsuiting en groetplicht, voortspruiten, akseptabel vanuit een humanistische mens-visie? En is de aanvaarding van wat men tegenwoordig met een groot woord noemt „de invloed van het militair-industriële kompleks" voor humanisten wel aanvaardbaar? En hoe zit het dan met de strukturen en machtsverhoudingen in onze samenleving die de instandhouding van dat militair-industriële kompleks noodzakelijk maken?

Zegt U me nu niet dat de geestelijk verzorger zich daarmede niet behoeft te bemoeien omdat dàt niets te maken heeft met de persoonlijke ontplooiing van de mens en zijn plaatsbepaling in de samenleving, het heeft er juist alles mee te maken.

Maar er is geen sprake van dat we het over dit soort zaken, en de eventuele oplossing ervan, als humanisten of als humanistische geestelijke verzorgers eens zouden zijn.

Kritiek op de belemmerende omstandigheden t.a.v. persoonlijke ontplooiing en persoonlijke plaatsbepaling in de samenleving zal bij een aantal geestelijke verzorgers onvermijdelijk leiden tot een komplete maatschappij-kritiek die direkt en eerlijk uit hun humanistische achtergrond voortvloeit maar waarbij toch niet gerekend mag worden op humanistische eenstemmigheid.

Dat geldt ook voor de humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten. Tot nu toe hebben we als groep in onze kritiek eensgezind kunnen optreden. Dat is een gevolg van het feit dat we ons tot de randverschijnselen hebben kunnen beperken en niet werkelijk tot de kern der zaken zijn doorgedrongen. Op het moment dat we dit zullen moeten doen, en het is helemaal niet zeker dat we dat moment zelf kunnen bepalen, zal die eensgezindheid het zwaar te verduren krijgen.

5. In de beide laatste punten van dit betoog hoop ik voor de moeilijkheden, die ik, al konkluderend, de revue liet passeren enige wegen tot oplossing aan te geven. Niet dè oplossing, maar wegen die er op den duur toe kunnen leiden.

Geestelijke verzorging mag nimmer indoktrinerend zijn!

Dat betekent dat ook de geestelijk verzorger die zelf uitgaat van een duidelijke maatschappij-kritiek deze in zijn geestelijke verzorging nimmer indoktrinerend mag hanteren.

Voor vele mensen, het is mij bekend, is dat ondenkbaar. Wie volledig overtuigd is van een geloof, een levensvisie of een maatschappijkritiek moet daarvan toch getuigen en er anderen toe zien te bekeren?

Het is mij best, maar zo'n man of vrouw kan beter geen geestelijk verzorger worden. Evangelist of propagandist is zijn natuurlijke bestemming. Het tragische misverstand is nu juist dat vele mensen menen dat dat hetzelfde is als geestelijk verzorger! Een geestelijk verzorger gaat het om zodanige hulp aan een mede-mens dat deze leert om zelfbeslissend zijn weg te vinden. De verkondigende geestelijke verzorger kan daarbij de grootste handicap zijn. Het is nog altijd mijn grootste bezwaar tegen vele vormen van godsdienstige geestelijke verzorging.

In mijn ogen moet de geestelijk verzorger een duidelijke, maar bescheiden, bekendheid geven aan zijn geestelijke en maatschappelijke overtuiging, opdat zijn kliënten weten met wie ze te doen hebben.

Maar daarna, in het proces van de geestelijke verzorging, moet hij vooral uit zijn op een zelf-relativering door te zorgen dat andere standpunten met evenveel duidelijkheid aan de orde komen, door te laten zien dat de deelnemers in de veelheid van meningen uiteindelijk moeten komen tot een èigen mening. Ja, het feit dat de geestelijk verzorger een eigen mening heeft moet de sterkste aansporing worden voor de deelnemers om ook zèlf tot een eigen mening te komen en niet om zich de mening van hun geestelijk verzorger dan maar eigen te maken. De geestelijk verzorger, vandaar de noodzakelijke kritische instelling, moet zijn deelnemers opwekken tot een kritische stellingname, ook tegen hun geestelijk verzorger. Wie dat niet opbrengt kan beter geen geestelijk verzorger worden.

6. Wat niet wegneemt dat een geestelijk verzorger een herkenbare geestelijke achtergrond en een herkenbaar maatschappelijk gezicht moet hebben. Maar niet om daarmee zijn deelnemers te manipuleren!

Je komt in de geestelijke verzorging tegenwoordig (en zeker als je met jonge mensen werkt) niet meer klaar met vaagheid en vrijblijvendheid op maatschappelijk terrein. Er komt dan onherroepelijk een moment dat er een „black-out" ontstaat tussen geestelijk verzorger en deelnemers. En daarmee is dan de mogelijkheid tot geestelijke verzorging verdwenen. Echter zo gauw we de vaagheid en vrijblijvendheid op maatschappelijk gebied verlaten is er geen eensgezindheid in humanistische kring meer te verwachten. Wel, dat is precies wat onze kliënten (wat een rot woord), onze deelnemers, behoren te weten! Doordat geestelijke verzorgers zich, persoonlijk, duidelijk uitspreken. We hebben in Nederland reeds een differentiatie tussen geestelijke verzorgers op levensbeschouwelijk gebied. Er zal ook een differentiatie moeten komen op maatschappelijk terrein en die zal voor een deel wellicht dwars door de oude scheidslijnen heenlopen.

Ik zie dat als een voordeel want die oude scheidslijnen zijn al lang niet meer alles bepalend. Ik kan me goed voorstellen dat een progressieve aalmoezenier en een progressieve raadsman elkaar beter zullen liggen dan die progressieve aalmoezenier en één van zijn konservatieve kollega's.

Voor wat àlle humanìstische geestelijke verzorgers betreft zal echter nu en in de toekomst duidelijk moeten zijn dat maatschappelijke eisen en uitspraken een noodzakelijke konsekwentie vanuit de humanistische achtergrond behoren te zijn en dat deze in het proces van de geestelijke verzorging nimmer indoktrinerend zullen worden gehanteerd.

H. Lips

in dit nummer:

Hoofdbestuur
pagina 2

Kritische geestelijke verzorging (slot)
pagina 3

Ontwikkelingssamenwerking
pagina 5

Kanttekeningen bij een onderzoek
pagina 7

Nu ik er nog eens over nadenk (II)
pagina 8

Naar een Samenwerkingschool
pagina 9

Ingezonden brieven
pagina 10

Afdelingsnieuws
pagina 11

Zorgt u nog dit jaar voor een nieuw lid?

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, IDEAAL OF REALITEIT? (II)

De eerder genoemde ontwikkelingsstrategie voor de zeventiger jaren voorziet wel in een dringende behoefte, maar heeft nog geen zekerheid geschapen, dat wij op de goede weg zijn. Recente uitlatingen wijzen eerder op het tegendeel.

Zo vermeldt minister Boertien in de Memorie van Toelichting op zijn zojuist ingediende begroting — en ik citeer hier N.R.C.-Handelsblad — „dat de in 1970 door de Verenigde Naties afgekondigde ontwikkelingsstrategie voor de jaren 1970-1980 is achterhaald en aan herformulering toe is". Let wel: dit wordt twee jaar na afkondiging van de strategie medegedeeld. Als oorzaken worden genoemd: het mislukken van de derde wereldhandelskonferentie, de nieuwe opvattingen over begrensde (ekonomische) groeimogelijkheden, de ongunstige neven-effekten van investeringen en handel tussen rijke en arme landen en . . . het Chinese ontwikkelingsmodel.

Zowel het eerste als het derde argument roepen in dit verband vraagtekens op: bij de formulering van de strategie voor de zeventiger jaren waren er nl. al de mislukte eerste en tweede wereldhandelskonferenties, terwijl de gesignaleerde negatieve neven-effekten ook niet iets van de laatste tijd zijn. Wat betreft de andere redenen, heeft de Club van Rome ons inderdaad duidelijk gemaakt, dat er grenzen zijn aan de groei: het aanhalen van dit nieuwe feit onderstreept echter, dat de overheid bij het onderschrijven van de strategie er vanuit is gegaan, dat werkelijke *offers* niet noodzakelijk zouden zijn voor het groeien naar een geordende en gezonde wereldsamenleving. Het baseren van een ontwikkelingsstrategie op een in wezen charitatieve instelling — want dat is het, als je ervan uitgaat dat we best iets minder snel ekonomisch kunnen groeien (= rijk worden) — is echter een wankele basis voor ontwikkelingssamenwerking, zoals in het begin van dit artikel is geciteerd uit het voorlichtingsorgaan van deze zelfde overheid.

Is er koherentie in de Nederlandse ontwikkelingspolitiek?

Het aanhalen van het Chinese ontwikkelingsmodel — als iets, dat in toenemende mate aandacht trekt — is in dit verband nog kurieuzer. Voorzover bekend, zijn belangrijke kenmerken van het Chinese „model": autarkie, decentralisatie, nadruk op rurale samenlevingen en tegengaan van stedelijke ontwikkeling. Deze opzet lijkt zeer gezond en ook voor andere ontwikkelingslanden van belang. De situatie in de meeste ontwikkelingslanden toont echter veelal het omgekeerde: centralisatie en veronachtzaming van de rurale samenleving. Deze politiek heeft er immers toe geleid, dat in het algemeen de ontwikkeling van de boerenbevolking is achtergebleven bij die van de stedelijke bevolking, hetgeen voor de Wereldbank een aanleiding vormt om er een apart programma voor in het leven te roepen, zoals in recente berichten wordt gemeld. Voor een aantal landen, waarmede de Nederlandse overheid samenwerkt, is dit patroon niet anders, met Tanzania als in het oog lopende uitzondering.

Nu stelt de Nederlandse overheid zich sinds enige tijd op het standpunt dat de overheden, waaraan zij steun verleent, zelf hun prioriteiten in de ontwikkeling moeten bepalen, ofwel zelf moeten beslissen hoe de hulp zal worden besteed. Op zichzelf is dit een respektabel standpunt.

Men vraagt zich echter wel af, hoe deze standpunten als samenhangend geheel van een ontwikkelingspolitiek gepresenteerd kunnen worden aan het publiek. Immers: het Chinese model acht men (kennelijk) belangrijk; voor een betere uitvoering van het ontwikkelingsprogramma kiest men landen, die dit model in meerderheid niet toepassen en ten slotte meent men, dat die landen dat dan maar zelf moeten weten.

Beziet men die politiek nader op het terrein van de partikuliere ontwikkelingsaktiviteiten, dan blijkt dat de zaken er daar anders voorstaan. Voor het medefinancieringsprogramma [1]) bijvoorbeeld, geldt slechts, dat de overheden van het ontvangende land hun instemming moeten betuigen, wat dus betekent: „take it or leave it". Maar vraagt men, zoals HIVOS al geruime tijd doet, om steun voor het opzetten van een kredietprogramma ten behoeve van arme boeren in ontwikkelingslanden, dan blijkt de „prioriteiten doktrine" wel weer een rol te spelen, ondanks de verwantschap van een dergelijk programma met de gedecentraliseerde ontwikkeling in het zogenaamde „Chinese ontwikkelingsmodel".

Een enkel woord nog over dit „model", waarnaar de Nederlandse regering ineens zo opvallend verwijst. De vraag

[3]) Het medefinancieringsprogramma geeft subsidie aan partikuliere edukatieve ontwikkelingsprojekten tot een maximum van 75% van de investeringskosten in een verhouding van 4 : 1 voor kerkelijke, resp. „overige" organisaties.

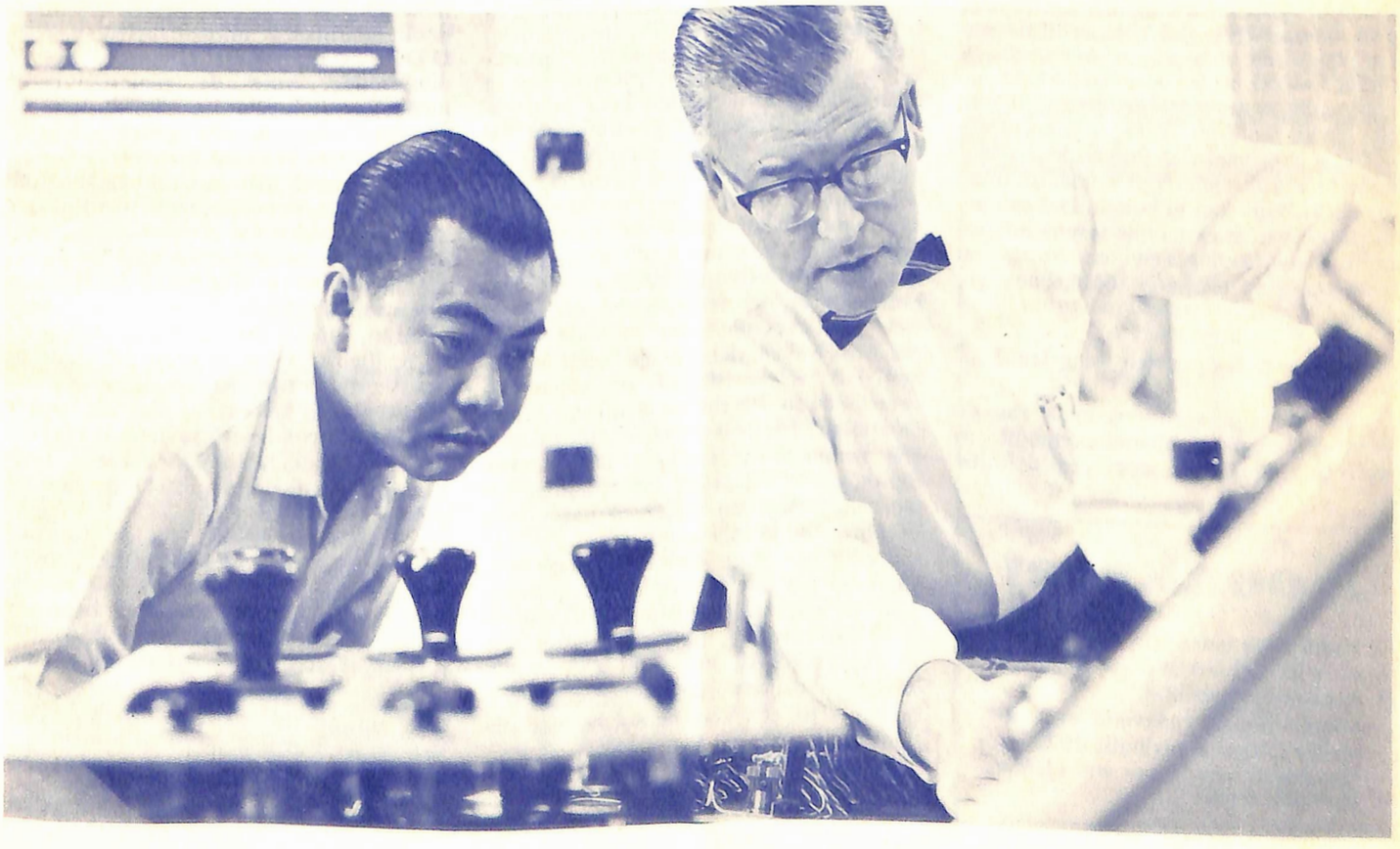

rijst namelijk of het schermen met deze Chinese konseptie wel in het juiste kader geschiedt. Het ligt namelijk meer voor de hand, dat China om verschillende redenen voor een gedecentraliseerde opzet heeft gekozen. Defensieve motieven zullen daarbij zeker een belangrijke rol hebben gespeeld; niet voor niets vallen de breuk met Rusland en het begin van het decentralisatieproces ongeveer met elkaar samen.

Een grote mogendheid, die op gezette tijden op gespannen voet met één of twee grote kernmachten leeft, moet in de eerste plaats een oplossing zoeken voor zijn meest zwakke zijde, de mogelijkheid onvoldoende weerwoord te geven bij een (dreigend) konflikt. Door te decentraliseren, maakt men zich minder kwetsbaar, waardoor een vijand zijn nukleaire overmacht moeilijk kan uitbuiten. Dat een gedecentraliseerde ekonomie tevens interessante ontwikkelingsaspekten heeft, zal men graag op de koop toe hebben genomen.

Een rol voor humanisten weggelegd?

Een samenhangende aanpak van de meest dringende problematiek vanuit een realistisch standpunt moet per definitie tot een aantal positieve „neven-effekten" leiden.

Immers, zodra men een niet (geheel) realistisch standpunt inneemt, kan nimmer een optimaal effekt ontstaan, of beeldend uitgedrukt: „Men slaat de plank geheel of gedeeltelijk mis", met alle negatieve (neven)effekten van dien. De eerder door minister Boertien genoemde negatieve neven-effekten in de ontwikkelingssamenwerking moeten derhalve als teken aan de wand worden opgevat.

Specialisatie en fragmentatie lijken in het westen een koherente ontwikkelingsstrategie in de weg te staan. Een ontwikkelingsstrategie dus, die bedoelt onze maatschappij te behoeden voor de gevaren die haar bedreigen. Daarbij gaat het niet zozeer om korte-termijn-problemen, maar veel meer om de trendmatige ontwikkelingen, die voor de maatschappij in haar totaliteit gevaarlijk moeten worden geacht. Het „kost wat kost" streven naar een kontinue welvaartsverbetering en het groeien van het vernietigend vermogen van het wapenarsenaal van de grote machten vallen daarbij het eerst in het oog. Het welvaartstreven aksentueert de verschillen tussen rijk en arm in en tussen de landen; het belast ons leefmilieu met een zodanige hoeveelheid afvalstoffen, dat de gevaren daarvan steeds duidelijker worden, terwijl het voorts de natuurlijke hulpbronnen te snel uitput.

Voor het veilig stellen van deze welvaart dienen allerlei verdedigingsmechanismen, wapens, defensieve en ekonomische blokvorming, tarievenbarrières e.d. In een dergelijke struktuur wordt „ontwikkelingssamenwerking" welhaast veroordeeld tot een kommervol bestaan ondanks de goede wil van velen.

Ons tegenwoordig streven probeert het symptoom te kureren. Voor welk een onoplosbare problematiek een dergelijke benadering ons stelt, moge blijken uit een recente berichtgeving van de zijde van één van de ontwikkelingsorganisaties van de Verenigde Naties, UNIDO (United Nations Industrial Development Organization), die melding maakt van het feit, dat „omdat in het westen steeds meer fabrikanten de produktie van D.D.T. staken, UNIDO-adviseurs op het ogenblik naar geschikte plaatsen in West- en Centraal Afrika zoeken voor het bouwen van lokale D.D.T.-fabrieken „that will make more D.D.T. than ever before". Malaria doodt jaarlijks 2 miljoen Afrikanen en D.D.T. is het meest effektieve bestrijdingsmiddel voor de malariamug . . . maar op wat langere termijn gezien ook voor een nog onbekend aantal andere levende wezens.

Dit artikel wil duidelijk maken, dat ontwikkelingssamenwerking niet los gezien kan worden van de trendmatige ontwikkelingen in het westen en voor ons in het bijzonder in Nederland. Ontwikkelingsstrategie begint niet buiten onze grenzen, maar juist daarbinnen. Een op de realiteit gerichte strategie zal mede de situatie in ontwikkelingslanden in haar overwegingen betrekken, niet uit hoofde van een charitatieve instelling, maar omdat ons eigen belang, in de zin zoals door Lindholm bedoeld, er direkt bij betrokken is.

Humanisten hebben tot nu toe niet voorop gelopen als het ging om ontwikkelingssamenwerkings-zaken. Als zij dat niet hebben gedaan, omdat zij begrepen dat het eerst nodig was orde op zaken te stellen, dan zullen zij nu de eersten zijn om voor een principiële benadering voor de gehele ontwikkelingsproblematiek op de bres te staan. Dat humanisten om andere redenen ter zijde zouden blijven staan, is moeilijk voorstelbaar.

R. Sorgedrager

Noodkreet

Honderden leden zijn het Verbond over 1972 tesamen nog ƒ 40.000,— kontributie schuldig.
Gireert u nog vanavond even uw achterstallige kontributie-1972?
Ons tekort wordt dan wat kleiner.
Hartelijk dank!

KANTTEKENINGEN BIJ EEN ONDERZOEK

en een suggestie voor afdelingsbesturen

„De gemiddelde Nederlander van 12 jaar en ouder luistert per dag zowat drie uur en een kwartier naar de radio, kijkt circa twee uur en 10 minuten naar de televisie en leest 35 minuten een krant. Hij snuffelt ook nog ongeveer 11 minuten in één of meer geïllustreerde bladen".

Hoewel er dan weinig tijd voor andere dingen overblijft — ik kom op 6 uur en 11 minuten **en dit per dag** — is het toch wel iets om even over na te denken. Natuurlijk kun je verschillende dingen tegelijk doen. Terwijl ik dit schrijf, speelt mijn radio en ik weet, en dat is ook al onderzocht dat veel huisvrouwen het prettig vinden om de radio aan te hebben of naar de televisie te kijken, terwijl ze ondertussen iets onder handen hebben. Ook in fabrieken en bouwwerken staat meestal de radio aan, terwijl het werk gewoon door gaat.

Het onderzoek, waaraan de gegevens ontleend worden vond plaats via een mondelinge ondervraging van 2157 personen, die representatief voor de gehele bevolking werden geacht en is onlangs gepubliceerd door de afdeling Studie & Onderzoek van de N.O.S.

Natuurlijk zijn er onderling grote verschillen. Er blijkt dat 6% van de mensen nooit een krant leest. Er zijn er bij die het snel-lezen hebben beoefend, want ze zien kans om in minder dan een kwartier te constateren dat de wereld nog steeds niet aan hun verwachtingen voldoet, terwijl 22% er toch maar liefst een uur voor neemt om hun dagblad gewetensvol na te vlooien of wellicht meerdere kranten leest. Laten we er daarbij wel aan denken, dat het om de gemiddelde Nederlander gaat, dus niet om iemand die beroepshalve veel kranten moet lezen, zoals een politicus.

Er werden nog een aantal andere dingen gevraagd, onder andere of men voor een bepaald medium voorkeur had, welk medium men het meest betrouwbaar acht (krant, radio of t.v.) en wat men het moeilijkst dacht te kunnen missen. Wat dat laatste betreft wint de radio het merkwaardigerwijze van de kijkbuis, maar het is dan wel weer boeiend om te horen, dat men de televisie het meest betrouwbaar vindt ten aanzien van nieuws en informatie. En die mening is de laatste jaren toegenomen, want terwijl in 1968 die vraag door 35% met ja werd beantwoord, was dit bij het laatste onderzoek (mei 1972) maar liefst 43%. Overigens was het geloof in de betrouwbaarheid van de krant nog veel meer gestegen, van 5 tot 16% over hetzelfde tijdvak!

Laten we nog even teruggaan naar het begin, namelijk het onmiskenbare feit dat er een behoorlijke tijd gekeken, geluisterd en gelezen wordt. Wat dat laatste betreft, behalve de krant leest men ook boeken, want men heeft, overigens bij een andere gelegenheid ontdekt, dat de televisie het lezen van boeken stimuleert. Natuurlijk, het zijn gemiddelde cijfers en dus verschilt het van persoon tot persoon. Maar als zelfs raadsvergaderingen hier en daar bij voorkeur niet gehouden worden op een avond als er een internationale voetbalwedstrijd wordt uitgezonden, houdt dat in, dat geen enkele organisatie, die leden zo af en toe eens bij elkaar wil zien kan doen of er niets aan de hand is. We moeten accepteren, dat de moderne media, in toenemende mate beslag leggen op de vrije tijd van de mensen en dat dit niet zal afnemen. De hele tendens is juist om tot uitbreiding te komen, en dat bepaald niet alleen in de sport- of amusementssector. Het stuit nog af op het geld, althans in ons land, maar de technische ontwikkeling staat niet stil en de mogelijkheden via kabel- en centraal-antenne zijn er. Vooral ten aanzien van educatieve programma's staan grootse plannen op stapel, denkt u bij voorbeeld maar eens aan de Open University in Engeland.

Enkele jaren geleden kon men al de klacht horen van vele, wat we toen nog gemeenschapsbesturen noemden, dat men niet meer wist hoe de leden op bijeenkomsten te krijgen, omdat de concurrentie te groot was. Dat is er bepaald niet beter op geworden en we zullen ons aan dat veranderende levenspatroon dienen aan te passen. Daarbij kunnen we niet eens meer hooghartig doen, want de mensen die geen t.v. hebben zijn met een lantaarntje te zoeken.

Vandaar dat de besturen, voor zover ze dat nog niet hebben gedaan uit onderzoekingen als hierboven gesignaleerd, konsekwenties moeten trekken. Dat wil onder meer zeggen, dat men dient na te gaan, of we de media en daarbij denk ik vooral aan de tv en ook nog aan de zoveel oudere, maar herlevende radio, bij onze activiteiten kunnen gebruiken. Er zijn al afdelingen waar men regelmatig bijeenkomt om eens na te praten over de radio-uitzendingen van het Verbond, die daarvoor op de bandrecorder zijn opgenomen. Dat kan ook met een televisie-uitzending, al is de apparatuur daarvoor nogal duur, maar er zijn mensen die ook daarover beschikken. En naast de uitzendingen van ons zelf zijn er nog veel meer, die het verdienen om te worden besproken. En dan niet alleen in de eigen huiskamer, maar ook in een grotere groep, waarin men het over een aantal zaken wel eens is, maar via de media toch dingen krijgt voorgeschoteld die het waard zijn om de eigen mening aan die van anderen te toetsen. De ideale toestand zou daarbij nog zijn, dat men tot een differentiatie komt, zodat bijvoorbeeld jonge ouders regelmatig met elkaar uitzendingen over opvoeding bespreken. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan het programma van de N.O.S. „Kijken naar kinderen". En met een beetje moeite zijn er nog heel wat meer uitzendingen te vinden. En de vrouw of man, die tot nu toe ijverig sprekers inviteerde, die dan bij voorbaat te horen krijgen, dat de belangstelling wel niet groot zal zijn, heeft misschien een boeiender taak bij het organiseren van die luister-, kijk- en praatvonden.

Th. Polet

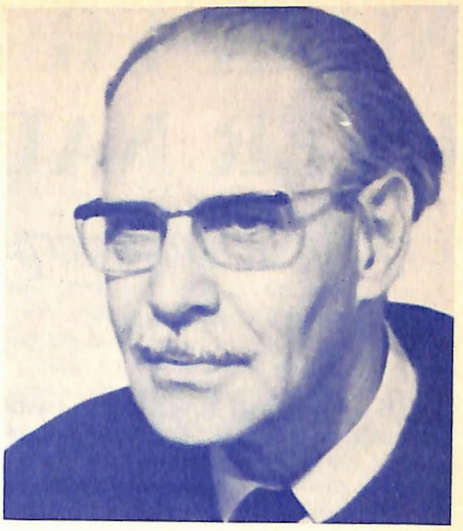

Th. Polet

Het a.s. kongres op 12 en 13 mei 1973 te Arnhem

Wij maken er de afdelingen nog eens op attent dat conform de bepalingen van het Huishoudelijk Reglement voorstellen van afdelingen uiterlijk 6 januari 1973 moeten zijn ingediend.

humanist

Verantwoordelijk voor de inhoud:
Hoofdbestuur H.V.

Samensteller (a.i.):
Direkteur H.V.

Lay-out:
Lumax Utrecht

Druk:
Lumax Utrecht

Redaktie-adres:
Humanistisch Verbond
Oudegracht 152
Utrecht
Tel.: 030-318145

NU IK ER NOG EENS OVER NADENK... (II)

Enkele beleidsoverpeinzingen van de algemeen sekretaris

Als het eenmaal zover is dat sommige identiteitsbordjes verhangen zijn (zoiets gaat geleidelijk) en ze dus onderling niet meer kloppen, dan gaat de zaak verder zichzelf wel in de knoop trekken.

Ideologisch kan men nu zijn gang gaan door te stellen dat het nergens humaner toe zou moeten gaan dan bij een humanistisch verbond.

Dus als er ingekrompen moet worden wegens gebrek aan middelen, wat weet zo'n hoofdbestuur er dan van hoe je dat moet doen, en wie het zou moeten betreffen?

Een direkteur kun je heel goed missen; want leidingloos gaat het veel beter — is men vooral beter gemotiveerd — en treden er ook geen doublures op. Ook organisatorisch kan men zijn gang gaan door van elke zaak een zaak van veel vergaderen te maken. Het is immers duidelijk dat iedereen op de hoogte moet zijn, ook onmiddellijk weet waar het over gaat en meteen wel ziet wat er niet deugt.

En als het vermolmde hoofdbestuurshout niet wijkt, ja dan zie je alleen die zaak nog maar en geen financiën meer. Een „ouderwetse" ledenwerfaktie, was op een gegeven ogenblik zelfs onzindelijk. Dat hebben we dus vorig jaar gehad en door het gerucht volgen er externe komplikaties die de interne nog weer verder kunnen kompliceren. Er zijn dan mensen van buiten af die toch wel sympathieke kanten hebben gezien en dat willen komen vertellen: of willen vragen — als ze bestuurders zijn terecht — of je inderdaad geen sta in de weg bent.

Vanzelfsprekend is het in deze situatie zo dat waar er bij verantwoording normaal alleen gevraagd wordt naar het afspelen van de honneurs, er nu ook naar de tienen en negens gevraagd wordt.

Doch dan is er het gevaar dat sommigen ook van alle kleine waarden nog na willen gaan of deze goed zijn afgespeeld.

Enfin: in de misère, veel extra kosten, waaronder die van een extra kongres. Nu heeft dat kongres zijn werk goed gedaan weliswaar, maar het gewone werk is sterk vertraagd en het groeipotentieel werd door de hele affaire niet aangeboord. Integendeel, we hebben eerder leden verloren, n.l. zij die geïrriteerd raakten en bovendien dachten dat het hoofdbestuur het zelf zo gewild zou hebben.

Waar ik nu voor wil waarschuwen is, dat we aan het kompliceren blijven. Enkele afdelingen hebben daartoe de neiging, geloof ik. Doch gelukkig is er inmiddels het initiatief van een aantal afdelingen om tot een konstruktief overleg met het hoofdbestuur te komen. Het zou het Verbond goed doen als er een periode van intensief besturenkontakt zou kunnen aanbreken, waarin we de zaak klaren.

Voor wie nog niet genoeg ervaring heeft met allerlei middelen èn met wat je ermee bereikt — zeker geen nieuwe leden voor het Verbond — zou de hierbovengeschetste weg nog iets aantrekkelijks kunnen behouden. Maar men realisere zich dan wel welke identiteit men bezig is op te bouwen: een politiek-maatschappelijke.

Stel nu dat men door goede aanpak toch sukses heeft en dat men enig terrein gaat bestrijken; in wat anders kan dat uitmonden dan in een druk uitoefenende groepering, op een deelgebied of in een politieke partij. Aldus heeft de wisselwerking dan gedaan tussen wat men onderneemt en het type aanzien en vertrouwen dat men ermee wint. Maar politieke partijen, laat staan deel-politieke groeperingen, stichten géén geestelijke verzorging, geven géén vormingsonderwijs (tenzij voor kader) en doen op den duur géén morele en maatschappelijk-morele uitspraken, maar uitspraken die gekleurd zijn vanuit de politieke positie.

Het Humanistisch Verbond heeft deze weg van begin af aan vermeden, maar is de weg opgegaan waarop men wél zaken als vorming en bijstand vanuit eigen identiteit tegenkomt. En als men aan onze diensten denkt dan zijn sommige van die zaken ook al aardig gerealiseerd. Laten we dit, wat ouderwets misschien, de leraarsfunktie noemen. De weg naar sukses voor het Verbond ligt dan in de wisselwerking tussen leraarsfunktie en aanzien: door de leraarsfunktie goed te vervullen komt er aanzien en vertrouwen; door het vertrouwen kan men zijn funktioneren geleidelijk aan verbeteren.

Het is misschien goed om deze zaak nog eens te bekijken van het punt van verwijderd sukses. Stel dat we over x jaren wél 50.000 leden hebben en een veel beter leraarsapparaat.

Dan betekent dit dat we een ongeveer overeenkomstig breder moreel aanzien moeten genieten. En stel nu voor dat je je, vanuit deze positie (en nog steeds als minder betrokkene in de dagelijkse belangenstrijd) gaat uitspreken: niet over het kruimelwerk van de samenleving, maar over zijn strukturen en het daarin besloten recht en onrecht. Dat kon dan wel eens van veel doorslaggevender invloed zijn dan al het streven van de in materiële belangen ingeklemde politieke partijen. Zo kunnen we zeer maatschappelijk zijn. Maar dan moeten we natuurlijk niet onszelf tussen het Verbond en zijn groeipotentieel in gaan plaatsen met verkeerde of met kwasi-identiteiten.

Naar ik hoop is dit een bijdrage die de diskussie uit een mogelijk wat versukkeld spoor kan halen. Maar laten we hierbij geen overbodige dingen gaan bespreken. Overbodig lijkt mij de vraag of er dan geen misstanden zijn. Die zijn er. Maar niemand die tegen het Verbond zegt: alsjeblieft, jullie aanzien is zo groot dat je hier de formidabele middelen hebt om een gehumaniseerde samenleving te maken. Niemand zou ze trouwens hebben. Bovendien hebben ook wij niet toevallig vorige week alle wijsheid in pacht ontvangen. Als we wat willen dan moet het dus langs onze eigen weg en dat is die van een instelling van geestelijk-morele aard. Juist omdat er zoveel politieke en andere groeperingen zijn en juist ómdat de kerk voor zeer velen geen weg meer kan wijzen is het Verbond nodig: om zo nu en dan het stof (van vastliggende belangen) van de moraliteit af te vegen.

Zoals gezegd niet uit alwijsheid maar uit zo goed mogelijk funktioneren.

Overbodig lijkt mij vervolgens de vraag of het hoofdbestuur niets nieuws wil, met name in de richting van de samenleving. Dat willen wij gráág en daar zouden we ook uit de afdelingen wat meer van willen zien dan tot nu toe. De goede ideeën daarvoor zijn overigens mijns inziens al lang geleden geopperd. Maar we hebben wat lamgelegen. Er is bijvoorbeeld een hele serie serieuze instellingen die een humaniserende aktiviteit bedrijven en die wij met ons aanzien zouden hebben kunnen steunen. Op het Kongres 1971 zijn we die kant opgegaan door aan Amnesty International de Dr. J. P. van Praag-prijs uit te reiken en verder door het werk van deze instelling publicitair te blijven steunen. Als we sedertdien niet waren gaan touwtrekken was er meer, ook aktievere, steun aan meer instellingen mogelijk geweest.

Enfin, we hopen weer die kant op te gaan in de milieuproblematiek.

Het wel doordachte, in oude of nieuwere vorm, is op plaatselijk niveau nog niet verdwenen. Maar men moet zich

Mededeling

Met ingang van 9 december is het telefoonnummer van de organisatiesecretaris **J. de Leede** gewijzigd. Het nieuwe nummer is: 02155-12843.

wat het Centraal Bureau betreft inmiddels wel realiseren dat er nauwelijks enig apparaat meer over is: door de inflatie die we niet hebben kunnen compenseren. Wat er over is, is weinig meer dan wat er nodig is om de organisatie en een aantal meest essentiële diensten — hopelijk goed — lopende te houden. We hebben bovendien een jaar van pogen om weer in de opgaande lijn te komen gemist, mede waardoor de dalende lijn zich, vooral financieel, heeft kunnen doorzetten. Overbodig lijkt mij ook de vraag of wij het als hoofdbestuur zo goed doen. Niemand van ons zal dat zeggen. Het is dus best mogelijk dat een andere ploeg het in het aangezicht van de — vaak eerlijk gemeende — deloyaliteit misschien beter zou hebben gedaan.

Overbodig, tenslotte, lijkt het mij om onrustig te worden bij het denken aan een ledenpotentieel dat er moet zitten en er niet meteen helemaal uitkomt (gelukkig zijn er onlangs toch weer duizend nieuwe leden via de werfaktie bijgekomen). Men zal zich moeten realiseren dat de levensbeschouwelijk-morele identiteit een van de laatste dingen is die bij velen in het bewustzijn komt. Daarom kunnen we ook niet rekenen op een in doorsnee erg jong ledenbestand. Met andere woorden, het karwei waar wij voor staan is er een dat meer tijd in beslag neemt dan de duur van een aktieve mensenleeftijd. We denken dat we „snel" leven, maar niets duidt er op dat dit in dit opzicht zo zou zijn. Er is dus niets verontrustends in een langzame opbouw. We moeten alleen niet in de tijden van stagnatie ons van de wijs laten brengen.

Naar een samenwerkingsschool

De Studiekommissie „Doelstelling Algemene School" (Nieuwegracht 27 Utrecht), waarin ook het Humanistisch Verbond participeert heeft onlangs bovengenoemde brochure gepubliceerd. Uit de inleiding citeren wij:

„De omwenteling van de 20e eeuw schept een nieuwe wereld, zoals indertijd de toepassing van het vuur of de uitvinding van het wiel. Technologisch is deze omwenteling, omdat het voor alles de kwalitatieve ommekeer in de wetenschap en de toepassing van de techniek is, die onze maatschappij een nieuw gezicht geeft. Organisatorisch is zij, omdat deze technologie alleen gerealiseerd kan worden in een alomvattend organisatorisch kader, waaraan stuurkunde en management ten grondslag liggen. Maar deze organisatie wordt tegelijkertijd ervaren als een knellend keurslijf, waaruit jong en oud, maar vooral jong, tracht te snappen.

De paradox van de technologisch-organisatorische maatschappij is, dat zij ongedachte mogelijkheden biedt voor de beleving van de keuzevrijheid, maar tegelijk de frustratie meebrengt van een ongehoorde beperking in het gebruik van die vrijheid. Bovendien schept zij door haar revolutionaire karakter verwarring en onzekerheid en daardoor een gevoel van bedreigd zijn en angst. Oude gedragspatronen passen niet meer; nieuwe komen slechts moeizaam tot stand. Vandaar een veel verbreid gevoel van vervreemding en verenkeling, die zich vooral uiten in wantrouwen en agressie.

Psychisch gesproken berusten zij op de moeilijkheid van echte participatie in het maatschappelijk gebeuren. Naar beide gezichtspunten is de mens van nu niet opgewassen tegen de situatie waarin hij geplaatst is.

Dit geldt ook en vooral de jonge mens. De vorming van de persoonlijkheid en de ontwikkeling van de sociale functies zijn lang verwaarloosd. Het spreekt vanzelf dat de opvoeding, dus ook de school als opvoedingsinstituut, daarbij een taak heeft. Er is geen enkele reden om intellectuele vorming op zichzelf te kleineren. Geen enkele maatschappij kan haar ontberen, zonder de grondslagen zelf van welvaart en welvaren te ondermijnen. Intellectuele scholing is bovendien karaktervormend. Maar er is meer nodig dan dat. Intellectuele vorming heeft een functie in het kader van de algehele vorming van de persoonlijkheid. De mens van de toekomst moet leren leven met welvaart en mondigheid.

Ook daarin heeft de school een taak. Zelfbewustzijn en partnership, participatie en zelfbestuur moeten geleerd worden. In steeds wisselende situaties moet men een plaats kunnen bepalen. Het is onmogelijk de jonge mens daarvoor recepten mee te geven. Maar het is nodig dat hij leert de problemen, waarvoor hij geplaatst wordt, zelfstandig op te lossen. Daarvoor is een nieuwe school nodig".

****

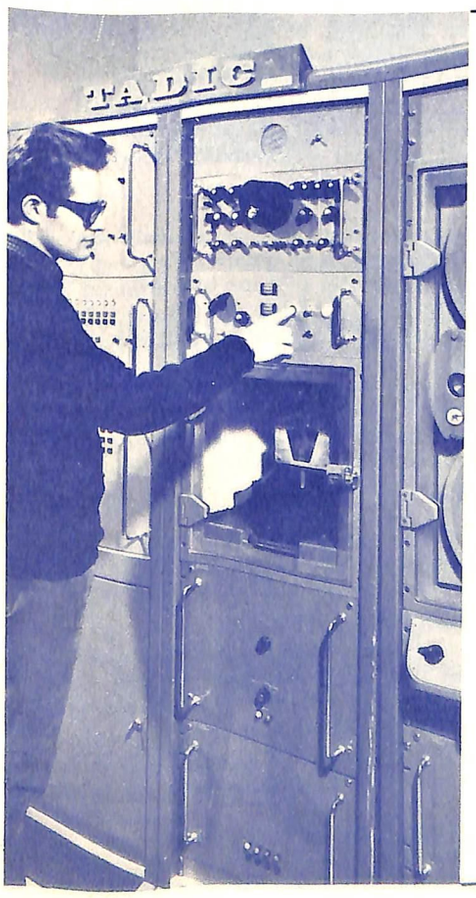

DRINGEND BEROEP

Willen de leden zo vriendelijk zijn hun kontributie UITSLUITEND rechtstreeks aan het Centraal Bureau te voldoen, UITSLUITEND onder gebruikmaking van de toegezonden acceptgirokaart. (Betalingen op andere wijze, met name via de afdelingspenningmeester geven veel extra werk, zowel bij de afdeling als bij het Centraal Bureau, waarvoor geen mankracht aanwezig is.)

Degenen die per bank willen betalen verzoeken wij met nadruk óók in dat geval van de acceptkaart gebruik te willen maken. (Deze kaarten worden n.l. via de bankgirocentrale verwerkt en kunnen daarna door onze administratie zonder meer in de computer worden ingevoerd.)

Tenslotte herhalen wij nog eens ons verzoek zo mogelijk **niet** via automatische afschrijving, of eigen girokaart maar **uitsluitend** via de toegezonden accept-girokaart Uw contributie te betalen.

Bericht ons over andere zaken dan contributie-betaling s.v.p. per brief, dus **niet** via de accept-girokaart.

Bij voorbaat onze dank!

INGEZONDEN BRIEVEN

Wat doe je met je Humanisme

Hiermede wil ik even reageren op „Hoofdbestuur" (Humanist 15.11.72).

Het staat er niet met zoveel woorden, maar de indruk zou n.l. kunnen worden gevestigd dat Kees Doets het plan van „de andere Humanist" zou hebben bedacht, maar dat was ik èn wel degelijk met de gedachte aan het schokeffekt (zo'n respektabele HV-afd. toch! !).

Liever dan met de HJS wil ik een vergelijking maken met de Utrechtse Daalsedijkers, die zo graag een speelterrein wilden en er jaren netjes om vroegen. Op een mooie zaterdag hadden ze er genoeg van, schreven leuzen op straten en muren en legden de dichtst bij zijnde verkeersader in de stad plat. Een week later werd de planning van het speelterrein begonnen en binnen een maand was het er.

Nu heb ik nooit de verwachting gehad dat na deze harde aktie in het Verbond zou worden begonnen de eigen klub en de maatschappij eens wat krtitieser te bekijken, (dat niet) maar wel de hoop (dat wel).

Misschien overbodig, maar ik wil in dit kader toch met klem de aandacht vestigen op de nota van Arjen Struyk*), die hoewel wat moeilijk kwa taalgebruik, redelijk weergeeft wat er zou moeten gebeuren.

De regententijd, netjes gezegd, de tijd van liberalisering (en dat heeft niets met de VVD te maken) is voorbij.

We gaan nu naar de tijd van demokratisering en sosialisering.

Er is een tijd geweest, dat ik de kerk vaarwel heb gezegd, niet omdat ik (toen) dat christendom zo rot vond, maar de kerk als instituut (woordvoerder-vertegenwoordiger) beviel me niet.

Zo langzamerhand begin ik me echter af te vragen of voor het Humanistisch Verbond niet hetzelfde geldt t.a.v. het humanisme.

Voor mij persoonlijk is de vraag „wat doe je met je humanisme" eenvoudig te beantwoorden.

Ik ga er mee naar die groeperingen, die niet in woorden, maar meer in daden werken aan de verbetering van de samenleving.

Mijns inziens is n.l. in het Verbond van een generatie konflikt, — een oorzaak die u aanwees laatst in Utrecht voor het geringe aantal jonge leden — geen sprake.

Wel is er sprake van een verschil in opvatting over het antwoord op de vraag „wat doe je met je humanisme" en dat is voor het H.V. nog tragieser dan de finansiële situatie.

Het is alleen jammer dat kennelijk te weinig mensen dat beseffen.

Diny Ket-van de Kuil

*) Red: zijn adres is Coornherthuis, Driebergen

Een staaltje van statistiek

Van de Universiteit Amsterdam, Psychologisch Laboratorium, Afd. Groepspsychologie, ontving ik onlangs een door dr. A. Lange samengestelde lijst van 120 vragen, dienende voor een „onderzoek naar participatie in levensbeschouwelijke groeperingen". Het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond tekende hierbij aan: „De personen die gevraagd worden de voor dit onderzoek nodige vragen te beantwoorden zijn een ongerichte steekproef uit ons ledenbestand." Ook vermeldde het H.B. dat dr. Lange ter wille van de „privacy" **alléén op nummer** werkt.

Naar aanleiding hiervan heb ik dr. A. Lange een brief geschreven, waarvan ik de inhoud in het kort wil weergeven. Maar eerst het volgende over de vragenlijst:

De vragen van de eerste groep, verreweg de grootste, waren eigenlijk stellingen, waarop als antwoord vijf mogelijkheden waren gegeven: v.o. (volkomen oneens), o (oneens), g.m. (geen mening), e (eens) en v.e. (volkomen eens).

Voorbeeld, ik citeer uit het hoofd. Als u openlijk iemand van uw groep aanvalt, is dat schadelijk voor uw groep.

De tweede groep betrof de (on)toelaatbaarheid van bepaalde handelingen, b.v. het aangaan van een „avontuurtje" naast het huwelijk.

De derde groep vragen betrof de participatie in de betrokken groeperingen.

Wat mij betreft: ik behoor tot de groep mensen die niet als een „nummer" in een levensbeschouwelijke „groepering" (van dit woord krijg ik de kriebels) zijn onder te brengen en van wie velen zich dan ook bij geen enkele groep aansluiten. Ikzelf heb me indertijd bij het H.V. aangesloten omdat ik vond dat de buitenkerkelijken iets moesten doen om de toen nog gebruikelijke discriminatie van deze „heidenen" tegen te gaan. Ik blijf lid om dezelfde reden en omdat ik me hier vrij voel in mijn eigen overtuiging, die **in hoofdzaak** door alle humanisten wordt gedeeld.

Volgens mij zijn de antwoorden op de 120 vragen pas van psychologische betekenis wanneer ze met redenen worden omschreven, niet als ze zijn gereduceerd tot 5 tekens, van +2 tot —2, met 0 als enige mogelijkheid om de vraag van meer kanten te bekijken. Deze wetenschappelijke methode deed me onmiddellijk denken aan Dr. Cijfer uit De Kleine Johannes van Frederik van Eeden. En aan de spreuk: De letter, resp. het cijfer doodt, de geest maakt levend.

Laten we eens nagaan in hoeveel vakjes met getallen hier de levende psyche wordt ingedeeld: 120 (vragen) x 5 (antwoorden, resp. minder voor groep 2 en 3) x 2 (m. of v.) x 4 (leeftijdsgroep) x 6 (inkomensgroep x N (groeperingen) . . . gooi 't maar in de kompjoeter!

Natuurlijk is de studie van de menselijke psyche van belang, alleen al om mensen met psychische moeilijkheden te helpen.

Maar kunnen we daaruit niet zonder geestdodend gecijfer de groepspsyche afleiden? Het lijkt me bijvoorbeeld duidelijk dat de Jehova's Getuigen minder verscheidenheid van opvattingen vertonen dan de humanisten, m.a.w. de groepspsyche is meer gevarieerd naarmate de richtlijnen, van dogma's tot beginselverklaringen, minder streng omlijnd zijn en minder streng naar de **letter** worden opgevolgd.

Ik vraag maar: in hoeverre is de mensheid, de mens, met een dergelijk tijdrovend gecijfer gebaat — want daar gaat het toch om!

Ik heb in mijn omgeving nog niemand ontmoet die het hierover niet met mij eens was. Wat is de mening van andere H.V.-leden?

Hermien Manger

AFDELINGSNIEUWS

Studieweekend van het gewest Noord-Holland in Schoorl

Zaterdagmiddag kwamen een aantal leden en belangstellenden van het Humanistisch Verbond uit Noord-Holland samen in het „Broederschapshuis" van de Doopsgezinde gemeente in Schoorl. Het gewestelijk bestuur van het H.V. had bij wijze van experiment een studie-weekend georganiseerd.

Om 4 uur begonnen de eerste leden binnen te druppelen en werden verwelkomd door het bestuur met een kop warme thee. Ongeveer 28 kinderen in de leeftijd van 7 tot 14 waren met hun ouders meegekomen en tegen vijf uur toen het wat begon te „donkeren" gingen de kleintjes onder leiding van enkele groteren „Sint-Maarten" vieren. Met lampions langs de huizen, liedjes zingen, snoep en appels ophalen, een onverwoestbaar Noord-Hollands gebruik. In die tussentijd konden de groteren de omgeving waar ze terechtgekomen waren verkennen per kleurendia, iets waar iedereen met veel interesse naar heeft gekeken.

Verregende kindertjes kwamen volgepakt na een uurtje weer thuis, maakten een ererondje door de zaal, waar ze nog eens extra verwend werden en iedereen ging aan tafel voor een oud-hollandse broodmaaltijd.

Hierna kon men elkaar via een spel wat beter leren kennen, een spel onder leiding van de heer H. K. M. Defares van de Stichting voor Integrale Opvoeding uit Odijk. Kinderen en ouders werden hierbij ingeschakeld uiteraard vrijwillig en konden vrij functioneren zoals hun gevoel dat ingaf. Uw verslaggever heeft juist dit gedeelte gemist, maar nagenoeg iedereen was op zondagmorgen bijzonder enthousiast over de zaterdagavond. Napraten, contacten leggen en zo langzamerhand de slaaphuisjes opzoeken. Zondagmorgen, na het ontbijt met zijn allen een fikse wandeling door de Schoorlse Staatsbossen en duinen.

Om elf uur de inleiding van Dr. A. L. Constandse uit Haarlem over het onderwerp „Anti-autoritaire opvoeding". Met gedachtenwisseling en discussie. Een warme maaltijd die er wel inging, was bijzonder goed verzorgd. De kinderen konden daarna kleien, tekenen, spelletjes doen of wat ze maar wilden en „de groten" doken zondagmiddag nogmaals in de problemen samen met de heer Defares. Om vier uur moest voorzitter Koeman er gewoon een eind aan maken, want er waren echt mensen die naar huis moesten.

Het experiment is voor 100% geslaagd. De schoorvoetende kennismakingshanddrukken van de zaterdagmiddag waren veranderd in een stevige schouderklop, een warme handdruk en een gemeend „tot ziens". Men had „elkaar ontmoet" en ging weer een ervaring en een relatie rijker naar huis.

M. A. J. Hofhuis

Zorgt u nog dit jaar voor een nieuw lid?

Trainingsweekends Humanistisch Vormingsonderwijs

Op de H.V.O.-dag die in maart van dit jaar is gehouden, werd sterk aangedrongen op begeleiding van vormingsleid(st)ers.

De H.V.O.-plu heeft dit jaar een tweetal weekends georganiseerd op de volkshogeschool Drakenburgh te Baarn voor leid(st)ers uit het lager onderwijs.

In het eerste deel van het weekend KREATIEF SPEL (15, 16 en 17 sept.) is door zelf te spelen ervaren wat de funktie van spel kan zijn.

Door het onderwerp „hoe komt een kind tot optimaal spel?" centraal te stellen werd de koppeling naar het onderwijs gemaakt.

De beginsituatie, presentatie, begeleiding en nabespreking zijn aspekten, waaraan veel aandacht is besteed door er over te praten en in oefensituaties te trainen.

Voor een deel kwamen deze onderwerpen in een andere vorm terug op het weekend KLASSEGESPREK (27, 28 en 29 okt.).

De eerste aktiviteit was een inleiding in een methode om gegevens te verzamelen over de eigen groep en enkele van de belangrijkste aspekten van groepsobservatie te ontdekken. Bij het samenstellen van een lijstje van observatiekriteria en het bekijken van opnamen van klassegesprekken bleek de aanwezige videoapparatuur van onschatbare waarde om tot verdieping te komen.

Facetten van leiderschap, het scheppen van een bepaald klimaat, de opening van een gesprek, de betekenis van aanvaarding en afwijzing, zijn onderwerpen die werden besproken en geoefend.

Bij de oefening in hulp geven in Rogeriaanse zin werd gebruik gemaakt van materiaal van een geestelijk raadsman.

De veronderstelling op beide weekenden was, dat er in een groep met volwassen voor een groot deel dezelfde verschijnselen voordoen als in groepen met kinderen.

Dat dergelijke bijeenkomsten in een behoefte voorzien bleek uit de beide eindevaluaties waarin op de vraag naar bruikbaarheid van de kennis zeer positief werd geantwoord door de 20 aanwezigen.

Wieberen Koopmans
(sekretaris H.V.O.-plu.)

GENEESKUNDE OP DOOD SPOOR

De tamelijk uitgesproken ideeën van Hugo Verbrugh over de ontwikkelingen in de (medische) wereld zullen bij de lezers van zijn medische bijdragen in NRC Handelsblad bekend zijn. In zijn eerste boek, Geneeskunde op dood spoor, zet Verbrugh — wetenschappelijk medewerker aan de afdeling voor de algemene en experimentele pathologie van de Medische Faculteit Rotterdam — zijn visie op de medische werkelijkheid, zowel maatschappelijk als wetenschappelijk, duidelijk uiteen.
Hij geeft aan hoe de medische wetenschap in een zelfde soort slop geraakt is als de andere wetenschappen: de wetenschap heeft een ongehoorde vooruitgang op sommige gebieden teweeggebracht, maar niemand en ook niet de wetenschap zelf in de vorm waarin ze nu beoefend wordt, is in staat de ontwikkelingen die de wetenschap mogelijk heeft gemaakt goed te analiseren laat staan wezenlijk richting te geven.
De wetenschap ontleent haar effectiviteit aan de fragmentatie van de werkelijkheid, waarbij zij zich op alle gebieden steeds meer richt op het kwantitatief achterhaalbare. De Club van Rome reduceert de wereld tot wat een computer kan optellen en voorspellen.
Het is een wereld zonder mensen waarin, aldus prof. De Vries in zijn voorwoord in het boek van Verbrugh, „the quality of life wordt gedefinieerd door vier factoren, afgeleid van de materiële levensstandaard, de bevolkingsdichtheid, de voedselproduktie en de mate van milieuvervuiling. Menselijke eigenschappen zoals creativiteit, verdriet en hoop bestaan hier niet".
De mens wordt steeds meer de dupe van de mechanisch-technocratische structuur die hij voor zijn samenleving bedacht heeft. Of, zoals Verbrugh het in een andere vorm zegt: "je wordt wat je denkt dat je bent".
Evenals aan de andere wetenschappen ligt ook aan de huidige medische wetenschap een mensbeeld ten grondslag dat, aldus Verbrugh, de afgelopen honderd jaar grote vooruitgang heeft gebracht, maar nu door zijn eenzijdigheid grote schade gaat aanrichtten en in zijn beperktheid herkend en vervolgens aangevuld zou moeten worden. Aangezien bij de geneeskunde de theorie en de maatschappelijke toepassing zeer dicht bij elkaar liggen — er bestaat eigenlijk geen zuivere medische wetenschap — zal alleen een andere mensopvatting dan de huidige mechanisch-zoölogische de weg kunnen openen voor een oplossing van problemen als druggebruik, euthanasie en transplantatie.
In dit boek Geneeskunde op dood spoor worden op verrassend zuivere wijze een aantal (medische) probleemgebieden en de ontoereikendheid van "officiële en publieke" benaderingen daarvan uiteengezet.

H.L.M. (Quod Novum)

Het personeel van het C.B. neemt van 27 t/m 29 dec. snipperdagen op.
Het **Centraal Bureau** van het verbond is derhalve op die dagen **gesloten.**

Uit de ledenkring

De heer C. J. de Ronde, hoofdbestuurslid, werd onlangs benoemd tot Burgemeester van Bergambacht en Ammerstol.

Mevrouw mr. M. Rood-de Boer, o.m. medewerkend aan onze radio- en televisieuitzendingen, is benoemd tot buitengewoon hoogleraar jeugdrecht, te Utrecht.

Na een kort ziekbed is medio november overleden prof. mr. L. I. de Winter, voorzitter van het Humanistisch Instituut Voor Ontwikkelingssamenwerking (H.I.V.O.S.).

„Humanist"

- **gaat iedere veertien dagen**

  GRATIS

  naar alle leden en sympathisanten

- **Niet-leden betalen er van 1 januari 1973 af *f* 16,50 per jaar voor.**

De eerstvolgende „Humanist" zal i.v.m. de feestdagen op 15 januari 1973 verschijnen

R&TV

Radio:
24 december: Een vraaggesprek over „Kerstmis"
31 december: Een vraaggesprek over „Tijd"

Televisie:
10 en 24 december: Een vraaggesprek over „Milieu en Levensopvatting"

(advertentie)

Neem een abonnement op

REKENSCHAP

driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur

Uitgave van de
Humanistische Stichting Socrates

Redactie en Administratie: Postbus 114 Utrecht

Abonnementsprijs: f 25,- per jaar